

ФІНАНСИ

УДК 338.245

JEL: H50, E62

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2025.64.38-43>

Віталій ПОЛОВЕНКО, канд. військ. наук

ORCID ID: 0000 0002 1753 395X

e-mail: polovenko469@gmail.com

Національний університет оборони України, Київ, Україна

Олександр ОСТАПЕНКО, канд. екон. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0003-3194-0372

e-mail: ap080011@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

**СЦЕНАРІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Вступ. Незважаючи на значний прогрес у дослідженні макроекономічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України, низка аспектів загальної проблеми залишаються недостатньо вирішеними або потребують додаткової уваги в контексті поточних викликів, спричинених війною та економічною нестабільністю. Невирішені частини загальної проблеми включають: дефіцит трудових ресурсів, недостатню підтримку переробної промисловості, високу імпортозалежність, недофінансування науки, перевантаження соціальної інфраструктури, екологічні загрози, логістичні обмеження та низьку довіру до фіскальних органів. Ці аспекти вимагають розробки цільових державних програм, посилення міжнародної співпраці та залучення приватного сектору для забезпечення сталого відновлення України.

Методи. Застосовано узагальнення та порівняльний аналіз результатів експертно-аналітичних підходів, у тому числі прогнозування, із використанням інституційних статистичних джерел.

Результати. У статті висвітлено результати комплексного аналізу стану економічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України у 2024 р., проведеного з урахуванням впливу сучасних економічних викликів, які уможливають у подальшому здійснити відповідний прогноз на 2025–2027 роки.

Висновки. У статті використано результати експертно-аналітичних підходів, що включали аналіз статистичних даних, оцінювання ризиків та прогнозування тенденцій у макроекономічній, виробничій, фінансовій та інших сферах безпеки України. Проведено порівняльний аналіз ключових показників із фокусом на трансформацію викликів у період війни. Особливу увагу приділено інституційно-функціональному аналізу реформ, заснованому на рекомендаціях державних і міжнародних організацій. Ці методи дозволили окреслити стратегічні напрями політики та розробити сценарії для сталого розвитку у 2026–2027 роках.

Ключові слова: економічна безпека, виробнича безпека, фінансова безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційно-інноваційна безпека, соціальна безпека, продовольча безпека, ризики, прогнози.

Вступ

У сучасних умовах Україна стикається з комплексними викликами в забезпеченні економічної, виробничої, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки, що зумовлені війною, що триває, руйнуванням інфраструктури, міграційними процесами та економічною нестабільністю. Незважаючи на певні позитивні тенденції в 2024 р., такі як: зниження інфляції, зростання інвестицій та лібералізація ринку праці, ключові ризики залишаються значними. До них належать: різке скорочення промислового й аграрного виробництва, відтік капіталу, дефіцит трудових ресурсів, зростання державного боргу, залежність від імпорту, недофінансування науки та соціальних програм, а також логістичні обмеження. Ці загрози ускладнюють відновлення економіки до довоєнного рівня, погіршують якість життя населення та стримують інноваційний розвиток. Проблема полягає в необхідності розробки та впровадження ефективних антикризових заходів, які б забезпечили стійке економічне зростання, зменшення імпортозалежності, відновлення інфраструктури, залучення інвестицій та підтримку соціально вразливих груп населення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Метою статті є узагальнення існуючого експертно-аналітичного аналізу макроекономічної, виробничої,

фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної та продовольчої безпеки України з урахуванням довготривалого впливу війни на зміни у прогнозних сценаріях в умовах існуючих ризиків.

Огляд літератури. Внесок Я. Жаліла, С. Пирожкова, О. Резнікової та Л. Шевченко у дослідження економічної безпеки України є значним, оскільки їхні роботи пропонують комплексний аналіз наслідків війни й окреслюють ключові напрями для забезпечення стабільності країни. Я. Жаліло та О. Резнікова зосереджуються на макроекономічних ризиках, наголошуючи на необхідності стабілізації ВВП через системні реформи та розвиток внутрішнього виробництва, що дозволить зменшити залежність від зовнішньої фінансової допомоги (Жаліло, 2001; Резнікова, 2022). С. Пирожков і Л. Шевченко звертають увагу на соціально-демографічні виклики, зокрема вплив масової міграції (5,9 млн біженців і 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб) та дефіциту робочої сили, які суттєво послаблюють економічний потенціал країни (Пирожков та ін., 2022; Шевченко, Гриценко, & Макуха, 2009). У сфері зовнішньоекономічної безпеки автори наголошують на проблемі сировинної спрямованості експорту, що в 2023 р. становила 88,9 %, та акцентують на потребі диверсифікації ринків збуту та логістичних маршрутів для підвищення стійкості економіки. Крім того, значну

увагу науковці приділяють інноваційному розвитку: вказують на критичну необхідність модернізації науки й технологій, що є ключовим для подолання деіндустріалізації та підвищення конкурентоспроможності України на глобальному ринку.

Методи

У дослідженні застосовано комплексний системний аналіз економічної, соціальної та секторальної безпеки України на основі актуальних статистичних даних та експертних оцінок. Використано метод узагальнення результатів прогнозування макроекономічних показників, здійснено оцінювання ймовірності настання ризиків, а також порівняльний аналіз секторальних викликів. Здійснено огляд літературних джерел, нормативних документів і стратегічних доповідей міжнародних організацій. Для оцінювання ефективності реформ залучено інституційно-функціональний підхід, що дозволив сформувати перелік системних заходів на середньострокову перспективу.

Результати

Економічна безпека України переживає значні зміни в умовах тривалої війни. Після початкового етапу стабілізації та адаптації до шоків повномасштабного

вторгнення економіка країни поступово переходить до функціонування в умовах воєнного стану. Ця трансформація призводить як до обережних оптимістичних прогнозів щодо економічного відновлення, так і до появи нових загроз економічній безпеці. У 2025 р. ключові виклики та загрози економічній безпеці передусім пов'язані з наслідками бойових дій, що включає: фізичні руйнування основних засобів та економічної інфраструктури, неможливість здійснювати економічну діяльність у зонах ведення бойових дій. Додатковими проблемами є дефіцит кваліфікованої робочої сили та потенційне зростання макроекономічних диспропорцій. Невизначеність щодо розміру збитків від війни та можливостей їх компенсації, а також часові та фінансові перспективи відновлення економічного потенціалу в багатьох секторах залишаються основними проблемами економічної безпеки України. На основі експертних оцінок, даних державних установ і міжнародних організацій визначено ключові ризики, їхній вплив і ймовірність, а також окреслено тенденції та виклики, що впливають на відновлення країни в умовах тривалої війни та післявоєнної відбудови (табл. 1).

Таблиця 1

Макроекономічна та секторальна безпека України в 2025 р.:
ключові показники, ризики та прогнози

Сфера	Основні показники 2025 року	Ризики	Прогнози на 2026–2027 роки	Джерело
Макро-економічна безпека	Інфляція знизилася до 5,8 % (з 8,6 % у 2024). ВВП зростає на 5 %, але становить 92 % від рівня 2021 року	Дефіцит трудового потенціалу (втрата 5 млн осіб), економічний спад, скорочення інвестицій, негативне сальдо торгівлі (35 млрд дол. США)	Зниження ризиків за умови зростання міжнародної підтримки. Безпекові загрози гальмують відновлення до довоєнного рівня ВВП	(Мінфін, 2025; Міністерство Фінансів України, 2024; Національний банк України, 2025; International Monetary Fund, 2024)
Виробнича безпека	Промислове виробництво зростає на 6 %. Частка переробної промисловості – 8,5 %, сировинної продукції в експорті – 35 %	Втрата 426 підприємств (збитки – 13 млрд дол. США), імпортозалежність у машинобудуванні (80 %) та хімії (70 %), деіндустріалізація	Покращення за умови інвестицій у переробку та індустриальні парки. Потреби у відновленні – 46,7 млрд дол. США до 2034 року	(Ковеня, 2024; Андрієнко та ін., 2025; World Bank Group, n. d)
Фінансова безпека	Дефіцит бюджету – 18 % ВВП, держборг – 87 % ВВП. Банківська система прибуткова (90 млрд грн), але частка непрацюючих кредитів – 35 %	Низька довіра до фіскальних органів, недофінансування, високі оборонні витрати	Зростання боргового ризику без оптимізації бюджетних видатків	(Мінфін, 2024a; Урядовий портал, 2024; International Monetary Fund, 2024)
Зовнішньо-економічна безпека	Експорт зростає на 5 % (морський коридор – 35 млн т). Негативне сальдо торгівлі – 34 млрд дол. США	Втрата експортного потенціалу, логістичні проблеми, сировинна спрямованість (87 %), імпортозалежність (45 %)	Покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання науки	(РБК-Україна, 2023; Національний банк України, б. д)
Інвестиційно-інноваційна безпека	Скорочення капітальних інвестицій, недофінансування науки (0,35 % ВВП). Прибутки підприємств зростають на 10 %	Безпекові ризики, несприятливий інвестиційний клімат (58 % респондентів), релокація компаній	Покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання науки	(Мінфін, 2024b; European Business Association, 2025)
Соціальна безпека	Працевлаштування – 63 %. Зростання вразливих груп (+50 тис. сімей), збитки житлового фонду – 90 млн м ² .	Безробіття, обмежений доступ до медичних і соціальних послуг, борги за ЖКГ (125 млрд грн), міграція (5,7 млн біженців, 4,8 млн ВПО)	Покращення за умови реформ соц. захисту та децентралізації	(Ієрусалимов та ін., 2023; Суспільне Рівне, 2023; Укрінформ, 2023; IOM un Migration, 2023)
Продовольча безпека	Збитки агроінфраструктури – 82 млрд дол. США. Дефіцит кадрів (140 тис.). Ціни на м'ясо (+9 %), овочі (+12 %)	Зниження врожайності через брак добрив (55 %), локальні дефіцити у прифронтових зонах	Покращення за умови інвестицій у відбудову та логістику	(Мінфін, 2025; FAO, 2022)

Макроекономічна безпека України демонструє поступове покращення завдяки зниженню інфляції до 5,8 % порівняно з 8,6 % у 2024 р. (Національний банк України, 2025). За даними Держстату, ВВП зростає на 5 % у 2025 р., але залишається на рівні 92 % від довоєнного 2021 року (Мінфін, 2025). Основними ризиками залишаються дефіцит трудового потенціалу, економічний спад та скорочення інвестиційної активності. Втрати 5 млн осіб робочої сили через міграцію та відтік капіталу (негативне сальдо торгівлі – 35 млрд дол. США) стримують відновлення (Національний банк України, б. д). Прогнози МВФ на 2026–2027 роки вказують на зниження ймовірності ризиків за умови зростання міжнародної підтримки, хоча безпекові загрози гальмують досягнення довоєнного рівня ВВП (International Monetary Fund, 2024).

Виробнича безпека у 2025 р. характеризується зниженням ймовірності більшості ризиків, але критичне скорочення промислового виробництва та імпортозалежність залишаються ключовими загрозами. За даними Держстату, промислове виробництво зростає на 6 % порівняно з 2024 роком, але втрати 426 великих і середніх підприємств (збитки – 13 млрд дол. США) продовжують впливати (Ковеня, 2024). Звіт RDNA3 оцінює потреби у відновленні промисловості в 46,7 млрд дол. США до 2034 року (World Bank Group, n. d). У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови інвестицій у переробку та індустриальні парки, хоча імпортозалежність у машинобудуванні (80 %) та хімії (70 %) залишиться високою (Ковеня, 2024).

Фінансова безпека в 2025 р. зазнає тиску через дефіцит бюджету (18 % ВВП), зростання державного боргу (87 % ВВП) та втрати (зменшення) податкових надходжень, що спричинено низькою довірою до фіскальних органів та недофінансування бюджетних статей (Мінфін, 2024а; International Monetary Fund, 2024). Міжнародна підтримка забезпечує покриття дефіциту, але витрати на оборону обмежують капітальні видатки (Міністерство Фінансів України, 2024). Банківська система залишається стійкою з прибутком 90 млрд грн, але частка непрацюючих кредитів становить 35 % (International Monetary Fund, 2024). У 2026–2027 роках борговий ризик зростатиме без оптимізації бюджетних видатків.

Зовнішньоекономічна безпека у 2025 р. залишається під тиском через втрату експортного потенціалу, логістичні проблеми та дефіцит торгівлі (34 млрд дол. США) (Національний банк України, б. д). Експорт зростає на 5 % завдяки морському коридору (35 млн т), але сировинна спрямованість (87 %) та імпортозалежність (45 % внутрішнього споживання) зберігаються. У 2026–2027 роках прогнозується зниження ризиків за умови розширення логістичних маршрутів та страхування воєнних ризиків через програму UNITY (Міністерство розвитку громад та територій України, 2024).

Інвестиційно-інноваційна безпека в 2025 р. зазнає тиску через скорочення капітальних інвестицій та недофінансування науки (0,35 % ВВП) (International Monetary Fund, 2024). Безпекові ризики стримують інновації, а релокація компаній послаблює потенціал країни. Програма "5–7–9 %" підтримує лише 16 % інвестицій у переробку промисловість (Урядовий портал, 2024). Незважаючи на зростання прибутків підприємств на 10 %, інвестиційний клімат залишається несприятливим, про що свідчать 58 % опитаних респондентів (Мінфін, 2024b). У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови залучення іноземних інвестицій та стимулювання наукових досліджень.

Соціальна безпека в 2025 р. погіршується через зростання чисельності вразливих груп населення (кількість малозабезпечених сімей збільшилася на 50 тис.), безробіття та руйнування інфраструктури (збитки житлового фонду оцінюються в 90 млн м²) (Андрієнко та ін., 2025). Рівень працевлаштування зростає до 63 %, але доступ до медичних і соціальних послуг залишається обмеженим (Укрінформ, 2023).

Залежність від державних трансфертів (61 %) та значні борги за житлово-комунальні послуги (125 млрд грн) посилюють ризики (Суспільне Рівне, 2023). У 2026–2027 роках можливе покращення за умови реформ у сфері соціального захисту та децентралізації послуг, проте значна кількість мігрантів (5,7 млн біженців) та внутрішньо переміщених осіб (4,8 млн) залишатимуться серйозними викликами (IOM un Migration, 2023).

Продовольча безпека в 2025 р. зазнає тиску через руйнування агроінфраструктури (збитки – 82 млрд дол. США), дефіцит кадрів (140 тис. працівників) та зниження врожайності через брак добрив (55 %) (FAO, 2022). Локальні дефіцити продуктів у прифронтових зонах скоротилися (25 % ВПО повідомляють про брак), проте зростання цін на м'ясо (+9 %) та овочі (+12 %) погіршує якість харчування населення (Мінфін, 2025).

Стабілізація ринку та релокація виробництва пом'якшують ризики. У 2026–2027 роках прогнозується покращення за умови інвестицій у відбудову аграрного сектора та логістичної інфраструктури. У 2025 р. Україна досягає часткового прогресу в забезпеченні безпеки завдяки зниженню інфляції до 5,8 %, зростанню інвестицій та стабілізації ринку праці (підвищення працевлаштування до 63 %). Це свідчить про адаптацію економіки до воєнного стану та поступове відновлення, підтримане міжнародною допомогою, зокрема від ЄС (50 млрд EUR) та Японії (500 млн дол. США). Проте такі ключові виклики, як: дефіцит трудових ресурсів, імпортозалежність, недофінансування науки, високий державний борг і логістичні обмеження, продовжують стримувати економічне та соціальне відновлення.

На основі експертних оцінок, даних державних установ і міжнародних організацій визначено ключові ризики, їхній вплив і ймовірність, а також окреслено тенденції та виклики, що впливають на відновлення країни в умовах тривалої війни та післявоєнної відбудови. Для забезпечення сталого розвитку України в 2026–2027 роках справді потрібні системні реформи, спрямовані на подолання глибоких структурних викликів. Кожна із зазначених сфер безпеки вимагає конкретних кроків. Нижче структуровані пропозиції щодо ключових реформ і політик у кожному напрямі.

1. **Макроекономічна безпека** має на меті забезпечити цінову стабільність, зниження боргового тиску, збалансовану фіскальну політику, для чого доцільно провести певні реформи:

- скорочення дефіциту держбюджету через підвищення ефективності видатків і розширення податкової бази;
- реформа фіскального адміністрування – зниження тіньової економіки, автоматизація податкових процедур;
- поліпшення боргового менеджменту – реструктуризація зовнішніх боргів, розробка довгострокової боргової стратегії;
- інституційна незалежність НБУ – збереження курсової гнучкості, контроль інфляції у межах цільових показників.

2. **Продовольча безпека** має забезпечити доступність продуктів харчування, розвиток агропромислового комплексу попри бойові дії. Необхідні реформи:

розвиток аграрної логістики; підтримка малих фермерів (спрощення процедур доступу до фінансування, землі, інфраструктури); впровадження інноваційних технологій в агросекторі; удосконалення системи стратегічних запасів (продовольчих резервів) та безпеки зберігання.

3. *Виробнича безпека* має бути реформована для відновлення і модернізації промисловості, зменшення залежності від імпорту. Реформи: запровадження стратегії реіндустріалізації; розвиток внутрішнього виробництва критичних товарів (енергоносії, ліки, обладнання); стимулювання експорту, інвестицій та релокації підприємств з небезпечних регіонів.

4. *Фінансова безпека* має забезпечити стабільність банківської системи, розвиток внутрішнього ринку капіталу. Реформи: посилення нагляду за банками: захист прав вкладників; фінансовий інклюзив – доступ до фінансових послуг для населення; розвиток ринку страхування та пенсійного забезпечення – розширення добровільного страхування; розвиток фондового ринку – інструменти для залучення внутрішніх інвестицій (облігації воєнного відновлення тощо).

5. *Інвестиційно-інноваційна безпека* – стимулювання інвестицій, розвиток науки, технологій, підприємництва. Реформи: інвестиційна реформа (гарантії прав

власності, прозора судова система, механізми захисту інвесторів); науково-технічна модернізація – збільшення фінансування науки, грантова підтримка стартапів; запровадження публічно-приватного партнерства у галузях ІТ, оборони, інфраструктури; розбудова "трикутника знань":

освіта – інновації – бізнес

через НДІ, університети, бізнес-інкубатори.

6. *Соціальна безпека* має на меті зниження нерівності, соціальна підтримка ветеранів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) малозабезпечених. Реформи: трудова реформа (професійна перепідготовка, стимулювання зайнятості молоді та ветеранів); пенсійна реформа (забезпечення стійкості пенсійної системи); цифровізація соціальних послуг (єдиний соціальний реєстр, адресна допомога) підвищення якості медичних і освітніх послуг із фокусом на громадах, що постраждали від війни.

Для кращого сприйняття системні реформи за ключовими видами національної безпеки України на 2026–2027 роки, з урахуванням поточних досягнень 2025 року зведені до табл. 2.

Таблиця 2

Ключові показники результативності та напрями реформ у системі економічної безпеки України

Сфера	Ключові показники (КРІ)	Цільові значення (2027)	Системні реформи / заходи	Основні ризики
Макроекономічна безпека	Інфляція, дефіцит бюджету, рівень держборгу до ВВП	Інфляція $\leq 5\%$, дефіцит $\leq 3\%$ ВВП, держборг $\leq 80\%$ ВВП	Бюджетна реформа, податкова модернізація, прозорий борговий менеджмент	Залежність від міжнародної допомоги, ескаляція війни
Продовольча безпека	Індекс продовольчої доступності, частка експорту АПК	Продовольчий Індекс $> 80/100$, експорт АПК $\geq \$30$ млрд	Відновлення агроінфраструктури, підтримка малих фермерів, розширення переробки	Руйнування логістики, мінування с/г земель, зміна клімату
Виробнича безпека	Індекс промислового виробництва, частка ВВП з виробництва	Зростання виробництва на 20% від 2025 р. Частка промисловості $\geq 15\%$ ВВП	Стимулювання реіндустріалізації, підтримка ВПК	Енергетичні атаки, дефіцит кадрів, імпортозалежність
Фінансова безпека	Частка проблемних активів, обсяг внутрішніх інвестицій	Частка NPL $\leq 10\%$. Внутрішні інвестиції $> \$20$ млрд	Посилення нагляду, стимулювання інвестування, розвиток страхування та пенсій	Недовіра до банків, слабка судова система
Інвестиційно-інноваційна безпека	Частка інвестицій у ВВП, витрати на R&D, позиція в GII*	Інвестиції $\geq 25\%$ ВВП. R&D $\geq 1.5\%$ ВВП. GII у топ-40	Гарантії для інвесторів, інноваційні хаби, реформа науки	Недофінансування науки, корупція, відтік фахівців
Соціальна безпека	Рівень працевлаштування, Індекс людського розвитку (HDI), частка ВПО із житлом	Зайнятість $\geq 65\%$. HDI ≥ 0.80 . Забезпечення $\geq 80\%$ ВПО	Програми зайнятості, цифровізація соцзахисту, реформа пенсій	Висока еміграція, старіння населення, обмежений бюджет

Примітка: GII – Global Innovation Index; NPL – Non-performing loans (проблемні кредити); HDI – Human Development Index. Таблиця базується на очікуваному продовженні підтримки з боку партнерів та стабілізації воєнної ситуації.

Дискусія і висновки

У 2025 р. Україна досягла часткового стабілізаційного ефекту, за якого інфляція знизилась до $5,8\%$, ВВП зростав на 5% , охоплення ринку праці сягнуло 63% . Це свідчить про адаптацію економіки до умов воєнного стану й ефективну міжнародну підтримку. Водночас дефіцит трудових ресурсів, високий рівень імпортозалежності, недофінансування науки, зростання державного боргу та логістичні обмеження залишаються суттєвими бар'єрами відновлення довоєнних економічних показників.

Варто зауважити, що узагальнення експертно-аналітичних оцінок дає змогу:

- виявити ключові ризики за секторами (макроекономічний, виробничий, фінансовий, зовнішньоекономічний, інвестиційно-інноваційний, соціальний, продовольчий);
- сформувати прогностичні сценарії розвитку України на 2026–2027 роки;
- розробити пакет системних реформ і практичних рекомендацій для середньострокової перспективи.

Реалізація запропонованих заходів – від бюджетної та фінансової модернізації до стимулювання інновацій,

реіндустріалізації, продовольчої й соціальної безпеки – у поєднанні зі стабілізацією безпекової ситуації та координацією міжнародної допомоги дасть змогу Україні до 2027 року забезпечити стаке зростання на рівні 5–6 % щорічно, а також зменшити залежність від імпорту до 40 %, і таким чином підвищити якість життя населення.

Внесок авторів: Віталій Половенко – концептуалізація; методологія; аналіз джерел, підготування огляду літератури або теоретичних засад дослідження; Олександр Остапенко – збір статистичних даних та їх валідація; емпіричне порівняння.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Андрієнко, Д., Горюнов, Д., Грудова, В., Маркуц, Ю., Маршалок, Т., Нейтер, Р., Піддубний, І., Студеннікова, І., & Топольськов, Д. (2025) *Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на листопад 2024 року*. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
- Жаліло, Я. А. (2001). *Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти*. Сатсанга.
- Ковеня, Т. В. (2024). Аналітична оцінка ситуації у хімічній промисловості України та на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції за підсумками 1 кварталу 2024 року. ДП "Черкаський НДІТЕХІМ". http://www.nditekhim.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/HPU_vyp.1_2024-01.04.05.pdf
- Ієрусалимов, В., Студеннікова, І., Андрієнко, Д., & Маркуц, Ю. (2023). *Дослідження: Аналіз механізмів підтримки осіб у складних життєвих обставинах*. Київська школа економіки. https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/MFV_Analiz-mehanizmv-pidtrimki-SZHO.pdf
- Міністерство розвитку громад та територій України. (2024). *Юрій Литвин: У 2023 році вантажообіг через порти Дунаю став рекордним – понад 29 мільйонів тонн*. <http://mtu.gov.ua/news/35124.html>
- Міністерство фінансів України. (2024). *За перші два місяці 2024 року Японія є найбільшим донором бюджетної допомоги Україні: Сергій Марченко під час зустрічі з Міністром фінансів Японії* https://mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_two_months_of_2024_japan_was_the_largest_donor_of_budgetary_assistance_to_ukraine_sergii_marchenko_during_a_meeting_with_the_minister_of_finance_of_japan-4449
- Мінфін. (2024a). *Виконання державного бюджету України у 2024 р.* <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2024/>
- Мінфін. (2024b). *В Україні покращився інвестиційний клімат*. <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/05/139263393/>
- Мінфін. (2025). *Середні ціни на товари та послуги у січні 2025*. <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/2025-01/>
- Національний банк України. (2025). *Інфляційний звіт, січень 2025 року*. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2025-roku>
- Національний банк України. (б. д.). *Платіжний баланс у 2024 році*. https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf
- Пирожков, С. І., Майборода, О. М., Хамітов, Н. В., Головаха, С. С., Дембіцький, В. А., Смолий, В. А., Скрипнюк, О. В., & Стоєцький, С. В. (2022). *Національна стійкість України: Стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: Національна доповідь* https://fpiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/nats_dopovyd.pdf
- РБК-Україна. (2023). *Втрати України від блокади західних кордонів можуть сягнути 1,5 млрд доларів*. <https://www.rbc.ua/rus/news/vtrati-ukrayini-vid-blokadi-zahidnih-kordoniv-1703055042.html>
- Резнікова, О. О. (2022). *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища*. НІСД.
- Суспільне Рівне. (2023). *Борги за "комуналку": Скільки винні українці і чим це може загрожувати сфері ЖКП*. <https://susplne.media/rivne/459527-borgi-za-komunalku-skilki-vinni-ukrainci-i-cim-ce-moze-zagrozuвати-sferi-zkpl/>
- Укрінформ. (2023). *За рік до 11 % зросла кількість українців, які вважають свій психологічний стан поганим*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3790758-za-rik-do-11-zrosla-kilkist-ukrainciv-aki-vvazaut-svij-psihologichnij-stan-poganim-ekspertka.html>
- Урядовий портал. (2024). *У 2023 році за державними гарантіями на портфельній основі підприємці отримали 13 658 кредитів на 44,7 млрд арівень*. <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-2023-rotsi-za-derzhavnymy-harantiamy-na-portfelni-osnovi-pidpriyemtsi-otrymaly-13-658-kredytiv-na-447-mlrd-hryven>
- Шевченко, Л. С., Гриценко, О. А., & Макуха, С. М. (2009). *Економічна безпека держави: сутність та напрями формування*. Право.
- European Business Association. (2025). *Дослідження*. <https://eba.com.ua/research/doslizhennya-ta-analytyka>
- FAO. (2022). *Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine*. <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cc3311en>

International Monetary Fund. (2024). *Ukraine: Third Review of the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for a Waiver of Nonobservance of Performance Criterion, and Modifications of Performance Criteria-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine*. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/03/22/Ukraine-Third-Review-Under-the-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-546741>

IOM un Migration. (2023). *Ukraine – Returns Report – General Population Survey Round 14*. <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-14-september-october-2023>

World Bank Group. (n. d). *Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023*. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/document/detail/099021324115085807>

References

- Andrienko, D., Goryunov, D., Grudova, V., Markuts, Yu., Marshalok, T., Neiter, R., Piddubny, I., Studennikova, I., & Topolskov, D. (2025) *Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of November 2024* [in Ukrainian]. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
- Zhalilo, Ya. A. (2001). *National Security Strategy of Ukraine in the Context of the Experience of the World Community*. Satsanga [in Ukrainian].
- Kovenya, T.V. (2024). *Analytical Assessment of the Situation in the Chemical Industry of Ukraine and the Domestic Commodity Market of Chemical Products as of the 1st Quarter of 2024*. State Enterprise "Cherkasy NDITEKHIM" [in Ukrainian]. http://www.nditekhim.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/HPU_vyp.1_2024-01.04.05.pdf
- Ierusalimov, V., Studennikova, I., Andrienko, D., & Markuts, Yu. (2023). *Research: Analysis of mechanisms for supporting people in difficult life circumstances*. Kyiv School of Economics [in Ukrainian]. https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/MFV_Analiz-mehanizmv-pidtrimki-SZHO.pdf
- Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine. (2024). *Yuriy Lytvyn: In 2023, cargo turnover through the Danube ports reached a record high – over 29 million tons* [in Ukrainian]. <http://mtu.gov.ua/news/35124.html>
- Ministry of Finance of Ukraine. (2024). *In the first two months of 2024, Japan is the largest donor of budgetary assistance to Ukraine: Serhiy Marchenko during a meeting with the Minister of Finance of Japan* [in Ukrainian]. https://mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_two_months_of_2024_japan_was_the_largest_donor_of_budgetary_assistance_to_ukraine_sergii_marchenko_during_a_meeting_with_the_minister_of_finance_of_japan-4449
- Ministry of Finance. (2024a). *Execution of the State Budget of Ukraine in 2024* [in Ukrainian]. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2024/>
- Ministry of Finance. (2024b). *The investment climate in Ukraine has improved* [in Ukrainian]. <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/05/139263393/>
- Ministry of Finance. (2025). *Average prices for goods and services in January 2025* [in Ukrainian]. <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/2025-01/>
- National Bank of Ukraine. (2025). *Inflation Report, January 2025* [in Ukrainian]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2025-roku>
- National Bank of Ukraine. (n. d.). *Balance of Payments in 2024* [in Ukrainian]. https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf
- Pyrozhekov, S. I., Maiboroda, O. M., Khamitov, N. V., Holovakha, S. S., Dembitsky, V. A., Smolij, V. A., Skrypnuk, O. V., & Stoetsky, S. V. (2022). *National Resilience of Ukraine: Strategy for Responding to Challenges and Preempting Hybrid Threats: National Report* [in Ukrainian]. https://fpiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/nats_dopovyd.pdf
- RBC-Ukraine. (2023). *Ukraine's Losses from the Blockade of the Western Borders Could Reach \$1.5 Billion* [in Ukrainian]. <https://www.rbc.ua/rus/news/vtrati-ukrayini-vid-blokadi-zahidnih-kordoniv-1703055042.html>
- Reznikova, O. O. (2022). *National Resilience in a Changing Security Environment*. NISD [in Ukrainian].
- Susplne Rivne. (2023). *Debts for the "Communal Service": How Much Do Ukrainians Owe and What Threats Can It Pose to the Housing and Utilities Sector* [in Ukrainian]. <https://susplne.media/rivne/459527-borgi-za-komunalku-skilki-vinni-ukrainci-i-cim-ce-moze-zagrozuвати-sferi-zkpl/>
- Ukrinform. (2023). *Over the year, the number of Ukrainians who consider their psychological state to be bad has increased by 11 %* [in Ukrainian]. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3790758-za-rik-do-11-zrosla-kilkist-ukrainciv-aki-vvazaut-svij-psihologichnij-stan-poganim-ekspertka.html>
- Government portal. (2024). *In 2023, entrepreneurs received 13,658 loans for 44.7 billion hryvnias under state guarantees on a portfolio basis* [in Ukrainian]. <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-u-2023-rotsi-za-derzhavnymy-harantiamy-na-portfelni-osnovi-pidpriyemtsi-otrymaly-13-658-kredytiv-na-447-mlrd-hryven>
- Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., & Makuha, S. M. (2009). *Economic security of the state: Essence and directions of formation*. Law [in Ukrainian].
- European Business Association. (2025). *Research* [in Ukrainian]. <https://eba.com.ua/research/doslizhennya-ta-analytyka>
- FAO. (2022). *Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine*. <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cc3311en>
- International Monetary Fund. (2024). *Ukraine: Third Review of the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for a*

Waiver of Nonobservance of Performance Criterion, and Modifications of Performance Criteria-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/03/22/Ukraine-Third-Review-Under-the-Extended-Arrangement/-Under-the-Extended-Fund-Facility-546741>

IOM un Migration. (2023). *Ukraine>Returns Report-General Population Survey Round 14*. <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-14-september-october-2023>

World Bank Group (n. d). *Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023*. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/document/detail/099021324115085807>

Отримано редакцією журналу / Received: 15.09.25
Прорецензовано / Revised: 26.09.25
Схвалено до друку / Accepted: 03.10.25

Vitaliy POLOVENKO, PhD (Military)
ORCID ID: 0000-0002-1753-395X
e-mail: polovenko.vitalyy@gmail.com
National University of Defense of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Oleksandr OSTAPENKO, PhD (Econ.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0003-3194-0372
e-mail: ap080011@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SUSTAINABLE DEVELOPMENT SCENARIOS: ASSESSMENT OF RISKS TO UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY

Background. Despite significant progress in the study of Ukraine's macroeconomic, industrial, financial, foreign economic, investment and innovation, social, and food security, a number of aspects of the overall problem remain insufficiently addressed or require additional attention in the context of current challenges caused by war and economic instability. Unresolved parts of the overall problem include labor shortages, insufficient support for the manufacturing industry, high import dependence, underfunding of science, overburdened social infrastructure, environmental threats, logistical constraints, and low trust in fiscal authorities. Addressing these challenges requires the development of targeted government programs, enhanced international cooperation, and private sector involvement to ensure Ukraine's sustainable recovery.

Methods. The study applies generalization and comparative analysis of the results of expert-analytical approaches, including forecasting, using institutional statistical sources.

Results. The article highlights the results of a comprehensive analysis of the state of Ukraine's economic, industrial, financial, foreign economic, investment and innovation, social, and food security in 2024, conducted considering current economic challenges impact. This analytical basis may further enable the development of a corresponding forward-looking projection for the period 2025–2027.

Conclusions. The article uses the results of expert-analytical approaches, including statistical data analysis, risk assessment, and forecasting of trends in the macroeconomic, industrial, financial, and other key dimensions of Ukraine's security architecture. A comparative analysis of major indicators was conducted, focusing on the transformation of challenges under wartime conditions. Special attention is devoted to the institutional and functional analysis of reforms based on recommendations of state and international organizations. These methods made it possible to outline strategic policy directions and develop scenarios for sustainable development in 2026–2027.

Keywords: economic security; industrial security; financial security; foreign economic security; investment and innovation security; social security; food security; risks; forecasts.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.